

OOST EN WEST

Officieel Orgaan der Koninklijke Vereniging „Oost en West“

Uitgave Schefferdrukkerij, Dordrecht, Wijnstraat 47, Tel. 5700

ADRES DER REDACTIE:
Dr. Kuyperstraat 5, Den Haag;
tel. redactie: 115936; giro 14574

CONTRIBUTIE:
Leden: minimum f 5.— per jaar
Donateurs: minimum f 10.— p. j.

Gelukkig en rampspoedig Indië

Elken dag gaat de zon op over Indië en elken dag blijkt zonnelaar: er is een gelukkig, en er is een rampspoedig Indië.

In het eerste herstelt zich, langzaam, moeilijk en met hindernissen, maar toch onmiskenbaar het volksleven. Daar wordt weer gewerkt, geoogst, gezaaid; daar herstelt men en bouwt op, wat vernield werd; daar worden nieuwe vormen, nieuwe begrippen, nieuwe gedachten geboren, getoetst en overwogen; daar komen weer de veiligheid, de orde en het recht.

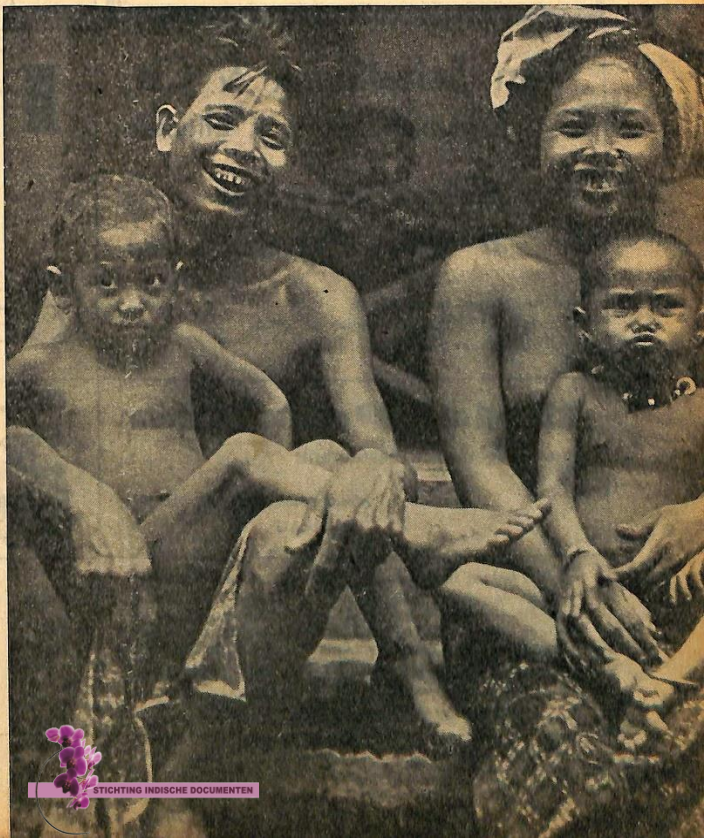
Dat is het Indië, waar men vrij bleef van extremisten, van de opgehitste en misleide jeugd, die men pemoeda's noemt, vrij van rampok en van haat. Dat zijn Bali en Banka, Celebes en Borneo, Boeroe en Billiton, Flores en Timor, Soemba en Soembawa, de Molukken en Nieuw-Guinea en tientallen andere eilanden, waar de Nederlanders terugkeerden, als bevrijders begroet. Waar zij nu samenwerken met alle groepen der bevolking aan herstel en wederopbouw en aan de toekomst. Dat is het Indië, dat men waarlijk vrij kan noemen. Het Indië, dat vrij is van terreur, van roof en plundering en moord, en vrij van chaos en van haat. Dat is het Indië, waar men zich kan voorstellen waartoe deze wereldoorlog werd gestreden: voor vrijheid van geloof en van gedachte en voor bevrijding van gebrek en bevrijding van vrees. Dat is het groote, wijde rijk, waar na de verschrikkingen van den oorlog Nederlanders, Chinezen en Indonesiërs als vertrouwde vrienden samenwerken.

Er is het rampspoedig Indië. Op Java en Sumatra valt men elken dag wat dieper naar verwildering en naar verval. De val naar den chaos. Sumatra is reeds de proef van rooverbenden, van terroristen en van elkaar heftig met eigen „legers“ bedreigende en bestrijdende lokale „regeeringen“. Daar springt de sterke den zwakke naar de keel, daar is de simpelste wilstand reden om geplunderd te worden.

Op Java nadert eenzelfde chaos. Er zijn al groepen en partijen, die naar Sjahrir en zelfs naar Soekarno niet luisteren. Er zijn in Midden- en Oost-Java al „legers“ met „generaals“, die ook hen niet gehoorzamen. Er zijn booze machten, die misdrijven begaan als de moord op duizenden Chinezen bij Tangerang. Zooals elders reeds duizenden Nederlanders, en Chinezen, en Indonesiërs vermoord zijn. Sjahrir

werd gedwongen de Nederlandsche voorstellen te verwerpen; het is nu wel zeker, dat elk ander voorstel evenmin aanvaard zou worden door die groepen, die alleen in den chaos tijdelijk gedijen.

Het is in dit rampspoedig deel van Indië nu zoo ver gekomen, dat redding alleen mogelijk is, zoo men herstel van orde en rust vooropstelt. Een constructieve politiek kan die redding brengen, indien een nieuw bewind alle krachten verenigt — Nederlandsche, Indonesische, Chineesche —, alle krachten, waartoe wellicht ook Sjahrir en zijn naaste groepen behooren, om metterdaad alvorens men verder spreekt veiligheid en orde te herstellen. Dan is er voor de volken van Java en Sumatra nog een kans op redding....

Kompyang, Balische danseres en Janji, haar man die een sawah heeft, zijn met hun kinderen weer gelukkig, nu de Nederlanders op Bali voor rust en veiligheid zorgen.

NIEUWE LEERGANGEN

van de Sectie Onderwijs der
NEDERLANDSCHE STICHTING VOOR ORGANISATIE

No. 1

Sales-Promotie

geeft een volledige vorming, zowel theoretisch als praktisch, aan den man, die carrière wil maken op commercieel gebied. Geen simpele verkooptcursus dus (al wordt de verkoophandeling in al haar facetten: persoonlijke aanbieding, schriftelijke aanbieding, winkelverkoop, enz. daarin wel degelijk uitvoerig behandeld), doch een grondige psychologische, economische en organisatorische scholing voor den commercieel expert, den verkoopleider, den salespromotor of die dit willen worden.

De cursus behandelt ONDER ANDERE: psychologische grondslagen, karakterkunde, verkoopstrategie en -taktiek, reclame, verkoop per brief, winkelverkoop, organisatie van commerciële bedrijven, verkoopplanning, marktanalyse, omzetconcentratie, distributiemethodes, bewerkingsactiviteitscontrole, prijs- en rabatpolitiek, omvang en geleiding van de verkoopstaff, filialen, dochter- en zusterondernemingen, rayonindeling, concurrentie, enz., enz.

De brochure SP.OW 1 met nadere bijzonderheden, ook over vooropleiding, studieduur en -wijze, lesgeeld, diploma, enz. wordt U op verzoek gratis toegezonden door de Sectie Onderwijs der

NEDERLANDSCHE STICHTING VOOR ORGANISATIE

ACHTER ST. PIETER 23-25 - UTRECHT - TELEFOON 16484 EN 12328

Telefonische inschrijvingen (K 3400) - toestel 81 - 16484

N.B. Brochures SP.OW 2, 3, 4, 5, 6 en 7 geven inlichtingen over resp.: Nieuwe leerangang BEDRIJFSPSYCHOLOGIE (2), nieuwe leerangang MODERNE BEDRIJFSADMINISTRATIE (3), leerangang WETENSCHAPPELIJKE BEDRIJFSORGANISATIE (4), cursus LEIDRAAD VOOR BAZEN (5), de STICHTING IN HAAR GEHEEL (6) en het PSYCHOTECHNICUM (7).

Van Schalkwijk & Co.

Commissionnaires in Effecten

*Behandelen gaarne
al Uwe Effecten-zaken*

's-Gravenhage, Javastraat 96
Tel. 111810* (3 lijnen) Postgiro no. 47826
Telegramadres: SCHALKEF

Hotel Pomona

(met Vegetarisch Restaurant)

Molenstraat 53, Telef. 116067*
DEN HAAG

Stelt U belang in de verschijning van een Encyclopaedie, volgens een geheel nieuw systeem, waarbij vele bezwaren, die tegen de van oudsher bekende encyclopaedie bestaan zijn opgeheven? Zoo ja, vraagt dan toezending, bij verschijning, van een prospectus betreffende de E.N.S.I.E.

Boekhandel P. v. Ketel

G. J. VAN DRIMMELEN, L. v. Meerdervoort 198b
's-Gravenhage. Telefoon 330481.

U gaat naar Indië?

Dan een

Wereld-Ongevallen-Polis

van „De Zeven Provinciën”

Ongeacht waar U zich ter wereld bevindt, of U reist per SCHIP of per VLIEGTUIG, „De Zeven Provinciën Wereldpolis” is steeds geldig, met inbegrip van het Molestrisico.

↓
Uw Makelaar
verschaff U
gaarne
inlichtingen

Vandaag een cliënt
Morgen een vriend.

Assurantie-
Maatschappij

„De
Zeven
Provinciën”
n.v.

Javastraat 1a
's-Gravenhage

HOYNG

Het beste
en oudste magazijn
voor

GESCHENKEN

G. J. R. VAN DER GAAG & ZN

Groenmarkt 27, Den Haag
Telefoon No. 112512

Drogerijen - Chemicaliën

Depôt der meest bekende
Binnen- en buitenlandsche Spécialité's

**Aan
de
leden**

Berg dit blad niet op, werp het niet weg, doch geef het aan vrienden en kennissen ter lezing. Indien U aan vrienden en anderen een exemplaar ter kennisname wil zenden, gelieve U dit op te geven aan het Hoofdbestuur Den Haag, gratis toezending volgt.

Naar het eiland Onrust: Verboden toegang

Het is niet gemakkelijk om op Onrust te komen. Wel vaart er elken dag een stoombootje van het Gevangeniswezen heen en blijktens het groote aantal passagiers van dat bootje, jongelui van beide sexen, die een aardig dagje op het water zoeken, neemt de kapitein het blijkbaar niet nauw en kan hij de zon ook figuurlijk in het water zien schijnen. Doch het voet aan wal zetten op het eiland zelf is slechts bij uitzondering op bepaalde gronden door de directie van het Gevangeniswezen toegestaan. Schrijver dezes lukte het na veel gepraat een verlof pas tot het betreden van het eiland te verkrijgen.

Een genoegelijk reisje van 2½ uur bracht er ons, van Tandjoeng Priok uit, heen: een reisje dus door de ketel van Priok (hetgeen een Pleonasme is, want Priok beteekent ketel), de baai, waarin en waarom de Duizend-eilanden liggen. Ettelijke keeren ben ik er overheen gevlogen en heb daarbij kunnen constateren, dat het er inderdaad minstens een paar honderd zijn, in elk stadium van eilandelijk leven, van (slechts van de hoogte uit zichtbaar) embryo af tot volwassen eiland toe.

De haven van Priok verdwijnt reeds spoedig in de grauwe eentonigheid van de vlakke kust van Java; de bewolkte atmosfeer hult de bergen in nevelen en allerminst zou men hier op 70 km afstand reuzen van 3000 m hoogte vermoeden. Wij koersen Noord-West en naderen na eenigen tijd de eerste eilanden. Het is hier een en al geschiedenis en de namen der eilandjes herinneren aan even zoovele vaderlandsche steden, wier zonen de oceanen bevoeren en hier landden na een tocht van tijd en eenzaamheid: Purmerend, Rotterdam, Amsterdam. Op Edam rijst een slanke vuurtoren, doch het blijft ver aan stuurboord. Er is ook een Kerkhof en Kuiper en ten slotte, lang achter Purmerend schuil gegaan, vlak naast Kuiper: Onrust. Het is hier inderdaad Nederland aan den evenaar. Purmerend is het eerste eilandje, waar we vlak langs gaan, en het is als een tuin drijvend op het water; een Zuid-Europeesche tuin, zonder klapperboomen, in groen van allerlei schakeeringen. Er staan huizen op en aan een steiger ligt een bootje. Nu zijn wij bij Kuiper, met een lange, ver in zee stekende steiger, welke tot vlak bij Onrust reikt. Het lijkt tegen den lichtenden horizon en op de zilveren zee een groote zwarte waterspin, die een ruige poot uitsteekt naar de proef er naast. Wij varen om het miniatuureilandje heen en meren even later aan de steiger van Onrust.

Een groot bord meldt het: „Quarantaine-station Onrust-Kuiper, verboden toegang“. Inderdaad, ik ben een van de zeer weinigen, die toegang tot het eilandje verkrijgen. Maar de anderen willen dat niet eens, zij springen van de steiger af in zee en vermijden zich aan het strand.

In minder dan een kwartier kan men het eiland rondloopen (1200 m omtrek), langs het pad, dat, evenwijdig aan de strandlijn, geplaveid is met het koraal, dat hier opgevischt wordt en dat al deze eilanden het ontstaan schonk. Het kerkhof licht een tipje van de sluier der geschiedenis op. Hier liggen b.v. Cornelis Willemsse Vogel, baas ten eiland Onrust, geboren tot Edam 1 No-

door Maj. Dr. C. Schouten

vember 1695, alhier overleden 10 December 1738; en Anna Adriana Duran, jonge dochter van Duran, baas ten dezen eiland, oud negen

jaren. De genoemden waren bazen in dienst van de Vereenigde Oost-Indische Compagnieën, die hier haar stapelplaats en scheepsreparatie-inrichtingen hadden.

Tot voor den laatsten oorlog waren Onrust en Kuiper quarantine-stations, in het bijzonder voor de uit Mekka terugkeerende hadji's.

Maar Onrust telde bovendien een ziekenhuis voor longlijders en het is begrijpelijk, dat men dezen hier trachtte te genezen. Het oord is ideaal door de koelte, de zeebries en de geurige lucht speciaal van de tjemara's (Indische coniferen). Hier geen stof, geen verkeer, geen bondgenooten, geen Britsch-Indiërs. Wel Jappen, Moffen, collaborateurs en ander tuig, doch dezen zitten er achter prikkeldraad. Toch nog jammer, dat ze dat op dit ideale plekje aarde mogen doen.

De bevolking van het eiland — momenteel dus een gevangenis — bestaat uit 58 man personeel, 661 Indonesische extremisten, 208 Moffen, 50 Japs en 6 Nederlandsche collaboratrices. Deze laatsten zaten toen ik langs haar barak liep, buiten achter het prikkeldraad met loshangend, lang haar, uitgestreken, doch brutale, zelfs uitdagende gezichten en ik wenschte de gave van Ovidius te bezitten, die deze wijzen zou beschrijven als furiën, feeksen, met groene oogen, venijn dat uit haar gezicht druip, slangen als haren en armen, welke uitloopen in klauwen. De Moffen en extremisten werken ten deele in de keuken, de bakkerij en de machinekamer (electriche verlichting en pompinstallatie). De Jappen maken Kuiper weer in orde als quarantine-station. Het voor den oorlog beste aquarium van Indië werd door de Jappen natuurlijk, als alles, verwaarloosd.

Het eten is voor alle soorten van bevolkingsgroepen hetzelfde. Het is natuurlijk uitstekend (2800 cal.), doch versche groenten en vruchten worden gemist. Er groeien op het eiland slechts enkele papaja's; ook het water moet worden aangevoerd en al het andere in den vorm van conserven.

Op dezen rondgang zien wij bij het kwartier van den commandant een scheepsklok hangen van 1732, met de woorden „Soli Deo Gloria“, afkomstig van een fregat. En tal van vuurmonden zijn even zoovele herinneringen aan de periode, waar-

De aanlegsteiger op het eiland Onrust.

Het kerkhof met graven uit den Compagniestijd op Onrust.

in door onze vaders moest worden gevochten; het zijn er 72, ten deele in het water en slechts bij eb zichtbaar. Zoo was het toen en nu is het niet anders. Want even verder is de kust van Java, doch wij kunnen er niet eens landen. Mortieren hooren wij er knallen, den heelen, hier zoo stillen, seren Zondag door. Rookkolommen stijgen op uit de kampongs, waar Bantammers de bevolking terroriseeren. Tot wij gereed zijn en zullen komen om hen te bevrijden. Vast en zeker.

SOERABAJA: De Watervoorziening

(Van een Correspondent)

De drinkwatervoorziening van Soerabaja geschiedt nog steeds door zuivering van het water van de Kali Brantas. Door de zuiveringsinstallatie op Ngagel wordt thans per dag 7.500 m³ water geleverd, voornamelijk aan ziekenhuizen, militaire instellingen en ijsfabrieken. De elektrische centrale op Semampir (Noord-Soerabaja) ontvangt voor het stoken van de ketels 80 tot 100 m³ per dag. Wanneer men in aanmerking neemt, dat de afstand tusschen Ngagel en Semampir circa 100 km bedraagt, is het begrijpelijk, dat bij deze levering onderweg nog veel water via de zijleidingen door particulieren wordt afgetapt.

De langs de hoofdleiding Ngagel-Semampir gelegen woonwijken zijn er dan ook het beste aan toe ten aanzien van de watervoorziening. De waterleidingdienst is het publiek in dit opzicht echter ter wille geweest en heeft ook in andere wijken op afstanden van 50 tot 100 m speciale aftapkranen langs den weg aangebracht voor algemeen gebruik. Tevens wordt door de burgerij water gehaald uit de z.g. brandputten. Ook hier tegen bestaat geen bezwaar, doch wel wordt met nadruk gewaarschuwd tegen het aftappen van de z.g. "brandkranen"

worden bij gebruik van het water uit de waterleiding. Het is de bedoeling, dat het publiek dit uitsluitend als drinkwater en voor het koken aanwendt. Men moet niet vergeten, dat in Juni 1945 (even voor de Japansche capitulatie), toen de groote bedrijven reeds buiten bedrijf waren, uitsluitend voor particulier gebruik 35.000 m³ per dag werd geleverd. Aan baden en kledingwasschen met leidingwater valt dus voorloopig niet te denken.

De capaciteit van 7.500 m³ per dag zou eventueel opgevoerd kunnen worden tot 10.000 m³, wanneer de zuiveringsinstallatie op Ngagel, die nu des avonds op halve kracht werkt, gedurende het geheele etmaal in vol bedrijf zou worden gesteld. Voorspans is dit voor de bestaande meest urgente behoeften echter nog niet noodig. Bovendien moet men de machines, die reeds 20 jaar oud zijn, zooveel mogelijk sparen. Er komt nog bij, dat men wel voldoende aluin heeft tot het eind van het jaar, doch geen al te ruimen voorraad capriet meer.

Eerstdaags zal de „Verordening op de waterverstrekking uit de gemeentelijke waterleiding Soerabaja" weer van kracht verklaard worden, zoodat politioneele maatregelen mogelijk zullen zijn tegen asociale watertappers.

onze kunstkalender slechts . . f 1.25

De prijs van onze Kunstkalender is verlaagd op slechts f 1,25, uitgevoerd in drie kleurendruk, naar olieverf schilderstukken van v. Meeteren Brouwer, en verkrijgbaar bij de Schefferdrukkerij, Wijnstraat 47, Dordrecht, Postrekening 2456. Franco toezending. Afmeting 32 x 45 cm.

De Kalender bevat afbeeldingen van: Java, Curaçao, Sawahs op Java, Ossenkar, School Suriname en Strand Java.

De Nederlandsche Rechtsgedachte in Indië

III

In de eerste plaats ben ik geneigd, hier te denken aan den aard van het Calvinisme van die dagen, in tegenstelling bijvoorbeeld tot het militante Katholicisme der Spanjaarden. Het laatste onderscheidde zich door een vurigen missie-ijver, waartegenover de Calvinisten, althans de meerderheid der geloovigen, zich niet in die mate deden opmerken. De grondgedachte van dit Calvinisme immers is onverenigbaar met geestelijken dwang op anderen uitgeoefend.

In nauw verband hiermede staat de algemeene Staatsleer van dien tijd, bij ons en bij de anderen. Bij de Spanjaarden heerschte oppermachtig de leer van de onbeperkte en ondeelbare souvereiniteit des Konings, een wereld van politieke en juridische begrippen, welke men universeel geldend achtte en waarvan met name een man als Cortez zeer was doordrongen, die aan de universiteit rechten had gestudeerd. Wat Engeland betreft, daar stond de Engelsche Compagnie onder de directe bescherming en invloed van het Koningshuis, met welks belangen zij in de revolutie samenwerkte; later na den val der Stuarts werd de Compagnie daar te lande een creatuur in handen van het Parlement. In beide gevallen is het aannemelijk, dat het beleid van overzee en de personen, die het bewind overzee voerden, in belangrijke mate doordrongen waren van de gedachte, dat zij groote internationaal-politieke en dynastieke belangen vertegenwoordigden, in het eene geval van het roemruchte Spanje, in het andere van de opkomende groote mogendheid Groot-Brittannië en dat zij dientengevolge meer gepredisponerd waren om als bestuurders en wetgevers op een hoog voetstuk te gaan staan en zich terdege als zoodanig te laten gelden.

De Nederlandsche Compagnie daarentegen, die haar octrooi ontleende aan de Staten-Generaal, heeft als politiek achtergrond in de beslissende eerste vijftig jaren van haar bestaan de principieel-republikeinsche zeeprovinciën van Nederland en met name de stad Amsterdam, waar patricische koopmans-families het heft in handen hielden. Al werd bij de internationale aanrakingen van de Compagnie de naam der stadhouders uit het Oranjehuis mede genoemd, veelal voor gemakkelijker begrip van Oostersche vorsten, zoo spelen deze in wezen en bij het beleid der Compagnie slechts een meer decoratieve rol. Dat wordt pas anders in de tweede helft der 18de eeuw. De sfeer der Compagnie als overheid in Indië ondergaat dus niet een dergelijken invloed van dynastieke en internationaal-politieke factoren als die van de Spaansche landvoogden en tot zekere hoogte ook die van de Engelsche Compagnie.

Tenslotte lijkt mij, nog meer dan de eerder genoemde omstandigheden, de aard van het Nederlandsche volk en zijn cultuur van belang, ter verklaring van de beleidsprincipes der Compagnie tegenover de Inheemsche cultuur en de organisatie

der Oost-Indische samenleving. Ik denk hierbij aan zulke eigenschappen van het Nederlandsche volk, welke zich door vele generaties heen handhaven, als de zin voor gematigdheid, die ons instinctief afkeerig maakt van excessieve bedilzucht, en de aan onverschilligheid grenzende verdraagzaamheid, waardoor reeds in die tijden het Vaderland een oord was geworden waar men geestelijk „leefde en liet leven“; ook zonder dat men toen nog zoo ver was gekomen om de tolerantie als verheven rechtsbeginsel van menschelijke samenleving in rechtsregelen vast te leggen.

Wij kunnen veronderstellen, dat al deze omstandigheden en eigenschappen tezamen van den aanvang af een belangrijken invloed hebben uitgeoefend op de houding en de handelwijze der Nederlanders tegenover de samenleving der Oost-Indische volken en derzelver rechtsinstellingen. Het gaat hierbij om factoren van blijvenden aard; zij werkten niet alleen in het begin, terwijl de Compagnie zich geleidelijk opwerkte tot de machtigste Mogendheid in het Verre Oosten doch deden hun invloed ook later op het beleid gelden, toen de Compagnie had plaats gemaakt voor het bestuur des Konings en later, na 1848, voor de regelmatige bewindvoering over Oost-Indië als deel van den Nederlandschen Staat. Van welk een beslissende betekenis deze fundamenteele Nederlandsche begrippen zijn geweest, vooral wanneer men hun gevolgen vergelijkt met die van de Spaansche kolonisatie als contrasteerend uiterste, blijkt wel wanneer wij een gedachten sprong van enkele eeuwen maken en naar het constitutioneele recht in Indië zien, zooals dat heden ten dage nog geldt.

Om het effect van deze Nederlandsche conserveerende politiek helder voor oogen te stellen, moge ik hier in het kort enkele elementen opsommen van Inheemsche staatsordering en Oostersch recht, welke in een twaalftal artikelen der Indische Staatsregeling tot op den huidigen dag zijn bewaard gebleven (n. 21, 34, 46, 51, 118, 126 t/m 128, 130, 131, 134 en 178 Indische Staatsregeling) en zoodoende den grondslag vormen van het geheele systeem van bestuur over de Inheemsche maatschappij. Deze elementen zijn:

door
Mr W. G. PEEKEMA

De beruchte collaborateur A.P.B. Dincklaar stond 17 Mei terecht voor den Temporairen Krijgsraad te Batavia. Hij luistert naar het Openbaar Ministerie, mr. P. H. G. M. Brugman, die hem beschuldigt van de wandaden en mishandelingen, door hem gepleegd als hoofdopzichter in de kampen Struiswijk en A. D. E. K. en in Tjipinang. Op den achtergrond zijn verdediger mr. Soetan Moh. Sjah.

1. het recht van zelfbestuur van Inlandsche vorsten en volken in groote deelen van den Archipel;
2. het sluiten van verdragen met deze Indische vorsten en volken, de z.g. „politieke contracten“;
3. handhaving van de rechten der Inlandsche bevolking op den grond en bescherming daarvan tegen inbreuken;
4. het beginsel, dat de Inlandsche bevolking wordt gelaten onder de onmiddellijke leiding van haar eigen volkshoofden;
5. de positie van de Regenten en den verderen bestuursadel op Java en Madoera;
6. de autonomie van de Indonesische dorpen in landelijke gemeenten;
7. de erkenning van de Inheemsche rechtspraak;
8. de handhaving van het adatrecht der Inheemsche bevolking bij de rechtspraak; ook die van gouvernementswege;
9. de handhaving van de godsdienstige rechtspraak onder Islamieten, waar die bestaat;
10. het gezag der Vorsten, Regenten en volkshoofden over de godsdienstvoorgangers der bevolking.

Een dergelijke opsomming van beginselen, welke een groot deel van het geestelijk en maatschappelijk leven der Inheemsche bevolking beheerschen, schijnt heden ten dage voor ons, die Indië kennen, de meest natuurlijke en gewone zaak ter wereld. Doch welk een relief krijgt alles, wanneer wij onze gedachten naar het Westelijk halfrond verplaatsen en ons even trachten voor te stellen, hoe totaal anders het wezen van landen als Mexico en Peru heden zou zijn geweest, als daar eveneens zooveel was bewaard gebleven van de autochthone cultuur en maatschappij-ordening. (Hiermede is geen waardeeringsoordeel bedoeld. Hoe kunstig ontwikkeld maatschappij en staat in zulke landen ook waren, het kan niet worden ontkend, dat in de autochthone culturen een permanente trek van grenzenlooze bloeddorstigheid verweven was, „a streak of insanity“, weshalve wellicht gezegd kan worden, dat het uitroeien van dergelijke satanische elementen de verdwijning van het geheel rechtvaardigen). Aan den anderen kant is

het moeilijk zich een voorstelling te maken, hoe Oost-Indië zich thans aan ons oog zou hebben voorgedaan, wanneer van het begin af het Nederlandsch bestuursbeleid, hetzij van de Compagnie, hetzij later vanwege den Staat der Nederlanden a priori er op ingesteld ware geweest om de bestaande Inheemsche instellingen door Nederlandsche instellingen over de geheele linie te verdringen.

Hoewel wij ons over het algemeen een dergelijke ontwikkeling van land en volk van Indië eenvoudig niet kunnen indenken, ware het aan den anderen kant onjuist zonder meer te concluderen, dat zoo iets in elk opzicht verderfelijc zou zijn geweest. Dit is niet het geval; integendeel kon ook een dieper doordringen en een inniger vermenging van Nederlandsche culturele gegevens met die van de autochthone bevolking in sommige streken van den Archipel blijvende en zegenrijke gevolgen hebben. Ik zou in dit verband de namen van Ambon en Minahasa willen noemen. Deze namen verdienen juist in onze dagen met roem te worden vermeld en ik acht mij gerechtigd daarbij een oogenblik stil te staan.

Men ziet hier volken, die door den Christelijken Godsdienst, door onderwijs en in verband daarmede in andere maatschappelijke opzichten een gemeenschappelijk geestelijk fundament hebben. Het is in zaken des geestes zoo, dat het geven rijker maakt en zoo kan gezegd worden, dat Nederland aan Ambon en Menado in deze opzichten vroeger reeds erkentelijkheid schuldig was.

In de moeilijke tijden welke Indië en het Koninkrijk gedeeltelijk achter den rug hebben, gedeeltelijk nog doorworstelen, zijn vooral uit Ambon vele berichten tot ons gekomen, die alle gewagen van karaktervastheid, van dapperheid en van trouw, zoowel van menschen individueel tegenover Nederlandsche krijgsgevangenen en geïnterneerden, als van dit volk als geheel in zijn verhouding tot het Koninkrijk. Het zij mij veroorloofd, te dezer plaatse de hoop uit te spreken, dat Ambon en ook de Minahasa de positieve bewijzen zullen krijgen, dat trouw en karakter worden beloond en in lengte van dagen niet worden vergeten.

Bandoeng: Tekort aan werkkrachten

Van een
Correspondent

Het afvoeren van de Japanners uit het Bandoeng-rayon is, naar wij vernemen, in een vergevorderd stadium gekomen. Er zijn maatregelen in overweging om de deserteurs, die zich in niet-bezet gebied ophouden, al dan niet optredend als leiders der Indonesiërs, te doen terugkeeren, ten einde met de laatste contingenten te worden afgevoerd. De daartoe te nemen stappen zullen gelijk zijn aan die, welke in Sumatra talrijke wegeloopen Japanners van hun desertie deden terugkeeren.

Intusschen stelt het vertrek van de Japanners, die als corveeërs optreden, de Bandoengsche gemeenschap voor een ernstig probleem. Het tekort aan werkkrachten, dat zich thans reeds bij verschillende openbare diensten doet gevoelen, dreigt catastrophale gevolgen te zullen hebben, als dit door het vertrek van de Japanners-corveeërs nog grooter wordt! De Britsche militaire autoriteiten, geenszins de belangen der Bandoengsche gemeenschap negeerend, stellen zich niettemin op het standpunt, dat het hun primaire taak is de Japanners af te voeren. Ten aanzien daarvan handelen zij geheel in overeenstemming met de Nederlandsche zienswijze. Er is evenwel na de zuivering van Bandoengs Zuidelijke stadshelft een situatie ontstaan, welke ongedachte gevolgen met zich bracht. Tegen de orders van de Indonesische locale overheid in, door de extremisten gedwongen de stad te verlaten, kregen de Indonesische arbeiders sindsdien geen gelegenheid naar de stad terug te keeren om voorzoover in dienst der gemeente, het werk

weer op te nemen. Daardoor werd b.v. de afdeeling Publieke Werken der gemeente (bij welke afdeeling vóór den oorlog ruim 1000 Indonesiërs werkzaam waren) gedwongen tot allerlei noodvoorzieningen, waarbij de Japansche corveeërs een klein deel van het omvangrijke werk — het allernoodzakelijkste — konden helpen uitvoeren. Nu, nog voordat de Indonesiërs zijn teruggekeerd, gaan de Japansche corveeërs weg — afgevoerd door de Engelschen, die binnenkort zelf vertrekken — en dan zullen bij „Publieke Werken“ niet eens meer voldoende arbeiders overblijven „om de graven op het kerkhof te delven“.... In dezen geest wees de heer Van Galen Last, hoofd van „Publieke Werken“ ons op de gevolgen van het vertrek van de laatste Japansche corveeërs.

Intusschen vernemen wij, dat voorstellen zijn gedaan, ten einde, overeenkomstig de maatregelen waardoor Hollandia gedurende nog eenigen tijd over Japansche corveeërs zal blijven beschikken, overdracht van de verantwoordelijkheid voor het afvoeren van een aantal Japanners uit het Bandoeng-rayon door de Britten aan de Nederlanders te bewerkstelligen. Er is uitzicht op geleidelijken terugkeer van Indonesische arbeiders (hetgeen geheel in overeenstemming is met de opvattingen der nationalistien), doch het tempo van dien terugkeer is zeer traag vanwege de scherpe controle van de extremistische strijdorganisaties, die de bevolking buiten de bezette gebieden op genadelooze wijze hun wil opleggen.

Van Vrouwenkamp Tjihapit naar de Kempei-Gevangenis

Hieronder volgt het eerste deel van een verhaal. Een ernstig verhaal, dat ons leert: zoo was het onder de Japanners. Zoo vervuld wij mogen zijn van de huidige zorgen om Indië, zoo noodig blijft het te weten, welk leed in Indië geleden is tijdens de overheersching der Japanners.

(I)

Eén van die zonnige warme dagen zoals Indië vol is van zon en warmte en groene boomen. Het is een jaar na de droeve en snelle overgave van ons Indië en het speelt in de eerste dagen in het kamp, het zoo overbevolkte Tjihapitkamp, waar 11050 vrouwen en kinderen door elkaar krioelden. Maar we waren nog vrij, d.w.z. de poorten om het kamp waren nog open, bij elke poort stond een inlander, die vroeg: „Waarheen? en „Waarom“?

Op zoo'n dag kwam er een vrouw in mijn kamer en diep onderuit haar tasch kwam een briefje, het was vies en verfrommeld, het rook naar een somberder kamp dan waar ik in zat, het rook naar één van die omsloten gebouwen, waar vele mannen opgepropt, verstoken van nieuws, van leven en lucht, opeengesloten zaten, mannen die wachtten, wachtten op nieuws. Op een zuchtje van buiten die poorten, op een teeken van werkelijk leven, wachtten op een klein bewijs van medeleven.

En zoo gaf ik gehoor aan deze kreet van een ouden vriend, die roep om medeleven en nieuws. Ik schreef een brief en vertelde van ons leven, ik trachtte hoop te brengen in dat bestaan van sombere opeenhoopingen van ellende. En den volgende dag stond ik op de met hem afgesproken plek bij zijn kamp. Ik hoorde aan den anderen kant van de omheining zijn stem, die zacht en smeekend aandroeg en vroeg. Ik ving zijn briefje op en gooidde het mijne. Wij waren gescheiden door een muur, een dubbelen muur. En toen ik gooidde, wist ik dat daar een man stond, die nooit zou ontvangen wat ik zoo bloedig beschreven had, want achter mij voelde ik de donkere blikken van het verraad en voor mij was de dubbele muur.

Ik stond nog in het leven, maar niet lang meer. Want tuschen de twee muren viel mijn brief. De stem hield smeekend aan, de man zag niet welk drama zich voltrok. Daar lag hulpeels mijn vodge papier en ik riep: „Tracht het te bereiken, ik kom terug“. Toen ik wegreed, wist ik, dat ik achtervolgd werd. Toch was er voor mij maar één weg. Ik had slechts één home, „het Vrouwenkamp Tjihapit“, onder beheer van de kromme vingers van den overheerschenden Japanner. Daar was mijn huis, daarbuiten waren alleen Inlanders en bevreemde menschen, die geen open deur durfden te hebben voor een achtervolgde.

En twee uur later reed een prachtige zwartgelakte auto de poorten van ons kamp Tjihapit binnen. Een mooi maar droef onheilspellend gezicht voor een gevangenkamp, waar over het algemeen geen bloemen, geen luxe en zeker geen luxe-auto's zijn. Met belangstellende blikken volgden de menschen dit verontrustende teeken. De auto stopte voor mijn huis, waar ik leefde met nog tien andere vrouwen. In de voorkamer, waarin de inzzittenden van de auto binnentraden, zijnde: drie agenten, twee heeren die spionachtig belangrijk deden en een Japanner, kwam een ondervraging van alle personen behalve mij. Dit gaf mij het eerste staaltje van Oostersche sluwe tactiek. Alle personen waren nerveus, alhoewel zij niets op hun geweten hadden. Ik zelf deed uiterst kalm en onwetend, hetgeen goed ging, daar men mij niets vroeg, doch alleen van onder zwarte spleetogen onopvallend bekeek. Toen alles van de anderen ondervraagd en onderzocht was, kwam het „mes“ mijn richting op.

Eén van de vermomde heeren uitte langzaam: „Dat is ze“. Mijn onverstoorde argelooze houding gaf weinig en toen men mij even later vroeg of de naam „Wim“ mij bekend was, wist ik heel zeker dat deze expeditie niet aan het verkeerde adres was. Desalniettemin was mijn antwoord ontkennend. Waarom ook, ja waarom zou ik hen vooruit ingelicht hebben, over het briefje, dat achterin mijn kleerenkast weggestopt was en waaronder duidelijk „Wim“ stond? Toen al deze grijpvingers in mijn kast rondvroeten begreep ik, dat het laatste uur van mijn vermeende vrijheid was angebroken en met deze wetenschap dus, legde ik uit, dat er eigenlijk toch wel een beetje een Wim bestond, en terwijl de rechercheur het „briefje“ ein-

delijk in zijn hand uit elkaar frommelde, zei hij: „U bent sportief“. Hij zag gelukkig niet, hoe sportief ik bij het verder onderzoek van kasten, toilettafel en bed, ging zitten op mijn handtasch, waarin diverse briefjes uit kampen zaten, die zeer zeker beter waren onder mijn zitvlak dan voor het gretig oog dezer spionnen. Gelukkig was ik in housecoat en moest het edele stel mij wel twee minuten geven om aan te kleeden, in welken tijd ik kans kreeg deze briefjes in de kussensloop te werken.

Intusschen stonden ze in de voorkamer, waar boven hun hoofd, op het dak mijn dagboek lag. Ik weet niet of u eenigszins zult kunnen begrijpen, wat dit voor een oorlogsgevangene een jaar na de capitulatie zeggen wil. Een dagboek, waarin heel het leed en het gevoel in zwart op wit vastgelegd is en daarbij het ergste en voor mij het belangrijkste, de briefjes van mijn man, de eenigste en eeuwige, die ik zoo intens lief had en heb. Die had ver weg in Tjilatjap in een krijtsgevangenkamp mij zijn leed, zijn liefde en zijn alles beschreven op kleine vodge papier, die door diverse slinkske menschen en wegen bij mij en tenslotte in mijn dagboek terechtkwamen, als dierbare herinnering. En als laatste hoop en levensteeken van dien levenspartner, dien ik een jaar geleden voor het laatst onder Japanse slavernij, gebukt onder een zware vracht, voortgestuwd door onze overheerschers had zien vertrekken. Ik wist niet, of hij nog leefde en of ik hem ooit levend terug zou zien. Deze laatste herinneringen wilde ik met mijn leven bewaken.

Uit een zeker voor gevoel had ik deze voor mij zoo kostbare herinneringen, met diverse gevaren verstoppt op het dak. Voor onze overheerschers was veel, zoo niet alles, bereikbaar, als ze tenminste wilden en daarom moest ik zorgen, dat ze niet de kans kregen om te willen. Vandaar dat ik in twee minuten aangekleed voor hen stond en met groote schrik bemerkte, dat ze ook de voorkamer aan het doorzoeken waren. Achter schilderijen en wat dies meer, keken. Ik begon aldus nerveus te praten en druk te doen en toen ik even later, goed bewaakt, door vijf man naar de luxe-auto gevoerd werd, leek de zon en het leven schooner, dan op die oogenblikken dat men weet, dat ons leven niet meer van ons zelf is, doch ligt in handen van den onbarmhartigen machthebber van dat moment. Maar mijn gevoel was licht, want ik had de zekerheid dat, wat voor mij het dierbaarste bezit was, mijn dagboek, rustig op het dak lag en niet in hun wreede handen. De uitslag zou zeker luiden de doodstraf van mijn man.

Dat oordeel lag kalm te wachten, voor het oogenblik was ik dus rustig, maar in de gevangenis zou het mij nog veel zorgen baren. Het werd een rit door de stad Bandoeng. Terwijl de auto zacht veerde en gebouwen, huizen, tuinen mij voorbij flitsen bekeek ik mijn begeleiders. Ze waren overwegend Oostersch. Mijn gevoel was vreemd, mijn toekomst een raadsel. Waarheen? Hoelang? Vaag en voorzichtig vragend kwam

De belangstelling op de publieke tribune bij de behandeling van de zaak-Dinkelaar. Getuige mr. Oei Tjong Lie verklaart, dat Dinkelaar zich erger gedroeg dan een Japanner. Op de eerste rij zitten de andere getuigen.

De aankomst van een der treinen met
— in Mei 1946! — bevrijde geïnterneerden uit Midden-Java.

ik niet verder. De man die naast mij zat, leek mij de beste. En toen wij voor de Kempei (Japansche Gestapo) den Japanner uitgelaten hadden, werd mijn buurman iets toeschietlijker en duidde mij, dat eerlijkheid de belangrijkste factor zou zijn voor de toekomst.

Ergens in Bandoeng staat een grauwig grijs gebouw waarin vele lokalen, veel hokken en drie cellen met dikke tralies en een slot dat alleen knarsend geopend kan worden, met een onwerkelijk grooten sleutel, die altijd in handen is van den bewaker, die op dat moment heerscher is. Alles is daar kleurloos, dof en er hangt een onheilspellende zware sfeer, die geheinzinnig zweeft om zelfs de kleinste klier en het zwakste geluid. Want zoo'n gebouw is vol van geluiden en wat men niet in werkelijkheid hoort, klinkt in onze verbeelding als zoodanig. Toen ik door de groote ingang naar binnen geleid was en op een krukje de usantieele vragen voorzichtig beantwoordde, toen mijn rechercheur het hemd van mijn stambloom afgevraagd had en toen ik dacht, nu komt het verhoor, toen drukt hij op een bel en een Inlander, vierzer dan de gemiddelde bedelaar, kwam binnen, duwde mij tegen mijn schouder, ten teeken van „vooruit hond“ en schoof mij de lange gang op, waar ik aan het einde een tafel zag met twee agenten.

Eerst bij het naderbijkomen ontdekte ik een beeld, dat mijn leven lang niet meer uitgewischt kan worden. Op het eerste gezicht zag ik tralies waardoorheen armen en beenen staken, die mij een indruk gaven van de bestiale overbevolking van de cellen, waarin de Japanners mannelijke arrestanten opsloten. Naderbij komend verschenen gezichten, heele magere, met groote zwarte kinnen en holle oogen. Het waren vele paren sombere tragische oogen, die mij aanstaarden. Oogen die mij niets hoefden te vertellen, ze spraken voor zichzelf en voor mijn toekomst. Ik zag zooveel armen, zooveel oogen, zooveel baarden en zooveel beenen, dat het mij duizelde en ik niet begreep hoeveel er waren en hoe klein de ruimte was.

Trouwens de gedachte, die mij in deze enkele seconden door het hoofd speelden, werden plotseling afgesneden door een barsche stem, die mij vroeg: „Hoeveel?“, „Hoeveel?“ vroeg ik. „Ja, hoeveel geld?“, „En geeft het hier?“. Oh juist, dat was nogal eenvoudig wat bij mijn weggaan had ik al het geld onder in de kast gewooft en dus bleek de rest die uit mijn zak kwam 55 cent te zijn. Dit werd ingeboekt.

Iniens zag ik, dat een der agenten mij de schamele bagage, die ik had meegenomen, af wilde pakken. Het bestond uit een handdoek, zeep, tandenborstel, jurk en naaiétui, gerold in een deken. Hoe ik op het idee gekomen was, dit alles mee te nemen, zou snel, is mij tot op heden nog een raadsel, maar het was een groot geluk, dat besefte ik, toen ik de cellen zou zag en ik was dus niet van plan dit af te laten pakken, mede daar ik een gesmoord „kleeren bij u houden“ vanuit de manneken hoorde, hetgeen mij het onmiddellijke initiatief gaf om de deken onder mijn arm te nemen en te zeggen „de toewanbesar vindt het goed“.

Er waren drie cellen, de eerste was bevolkt door Europeanen, de tweede door Chineezzen en Javanen, plus minus 35 personen in een ruimte van 3 bij 4 meter. Voor de tralies van de derde cel zag ik een bruin vrouwengezicht. Daar stond ik voor mijn home. Wat zou het worden? De sleutel knarste. Ik stond in een kleine ruimte, van dezelfde afmeting als de andere cellen. Ik stond daar heel vreemd te kijken, met de deken plus inhoud nog in mijn linker hand en acht paar oogen staarden mij aan, nieuwsgierigheid, angst, lijden, gelatenheid en medeleven. Als een donderwolk kwamen al deze blikken op mij af. Ik werd er door bedolven, er naar toe getrokken. Ik hoorde van nu af aan bij haar. Ik was een van haar, wij vormden een geheel. Ik legde mijn deken neer en ze kwamen naar mij toe. De bewoners van dit hok (want anders was het niet) bestonden uit: een Menadoneesche, een baboe, een Indisch meisje, een oude vrouw met een baby van een maand of vier en temidden van hen een blank gezicht, een heel mager en uitgeteerd gezicht. Met 'n oogopslag zag ik, dat ze was

als ik een Hollandsche, verzeild geraakt in een omgeving waar niets meer sprak, niets meer waarde had, alleen Vriendschap.

Ik deed mijn schoenen uit (want dat hoort in een dergelijk hotel, waar je met acht eet, slaapt en leeft op den grond), keek haar aan en wist, dat ik al mijn leed deelen zou met haar. In haar groote blauwe oogen lag de vraag, die de anderen uitspraken: „Waarom zit jij? Waarom pikten ze jou? Wat deed jij?“ ik praatte met allemaal en toen ik uitverteld was, wisten ze alles. Nee, niet alles. Dat er nog een dagboek lag, ergens heel hoog, dat zei ik niet. Dat vertelde ik alleen aan haar. Het was alleen bij haar, dat ik dien angst uitspraak, dat gissen, dat raden, wat te doen als ze mij uithoorden, uitvoeren over dat kleine vodie papier, dat daar zoo ongelukkig tusschen die twee muren terecht was gekomen.

Maar zoover waren we nog niet. Alles was nog zoo vreemd. Die kleine cel met al deze menschen, die mij vertelden hoe het leven daar toeging, hoe ik moest doen, wat de orders waren en wat er allemaal niet mocht enz. Het was half zeven geworden, mijn laatste hoop op een direct verhoor verdween met de laatste zonnestralen, die hoog aan den hemel hun nachtgroet over Indië uitzonden. Een groet, dien ik echter niet meer kon ontvangen.

Toen ik om mij heen keek, zag ik pas goed alles. De vieze houten vloer, waarop enkelen zich al uitstrekten, gekleed en wel. De muren met groote gaten, de schamele bezittingen netjes opgestapeld langs den wand en dan boven in den muur een kleine opening, die dienst deed als venster en voor luchtversching. Ik zag door dat gat een bamboe wand, die tot halve hoogte van het venster was opgetrokken, waardoor de opening tot de helft was teruggebracht en daarboven, ja, daarboven zag ik ongeveer twee vinger dik... den hemel en daarvoor zweefde een blaadje, een blaadje, dat behoorde aan een boom. Een boom, die in de vrije natuur stond. Ik rilde even.

De dienstdoende agenten liepen met sloffende pas voorbij, bleven af en toe voor de tralies staan en gluurden naar binnen. Kom, ik moest me maar ontkleeden. De grootmoeder verzorgde haar kleinkind, waarvan de moeder bij de Kempei gevangen zat. Hij begon te schreeuwen, het deed een plas, de luier werd te drogen gehangen voor het „raampje“ en belemerde mij de rest van den nu al bijna donker geworden hemel. Ik wilde mijn handen wel eens wasschen en zoo. Langzaam stond ik op, liep naar de tralies en bedelde den agent om maar even uit te mogen.

Men had mij al gewaarschuwd voor het schouwspel, dat ik te zien zou krijgen. Maar wat ik zag, overtrof al mijn verwachtingen. De sleutel knarste. Ik liep achter den sloffenden agent aan. Hij zei: „Disini“ (hier) en wees op een plek, waar drie muren waren. Nummer vier was slechts een kwart opgetrokken. Er was een soort gootsteen waarin een kraan doorlopend siepelde. Er lag een oude militaire helm, bij wijze van mandiemmer. Ik begreep dat dit de mandieplaats (badgelegenheid) was. Vlak eraanast was een gat met twee voetafdrukken. Ik wist genoeg.

(Zie slot op pag. 12)

Een vrouw vertelt van vrouwenkampen

Lawé Segalla, Belawan Estate, Aek Pamingkeh, het waren vrouwenkampen op Sumatra. Van het trieste leven in die kampen wordt hier verteld.

Lawé Segalla, 15 Augustus 1944.

Hooge bergen omringen een hoogvlakte in Atjeh. Er liggen verscheidene kampen. In een er van leven Hollandsche mannen en in een ander kamp hun vrouwen en kinderen. Zoo dicht bijeen liggen die kampen en toch zijn de menschen onbereikbaar voor elkaar. Om deze twee kampen zijn vijf hooge schuttingen gemaakt. Een enkelen keer wordt er wel eens een vrouw buiten de schutting geroepen en dan wordt ze voor de lijkst van haar man gebracht; ze mag hem nog even zien. Dan wordt ze weer naar binnen gejaagd. Het is het eenige contact, dat er is tusschen deze mannen en vrouwen. Een paar jaar terug woonden ze nog in een mooi huis. Een paar jaar? Het lijkt veel langer geleden.

Tien lange barakken. In een barak een lange gang met aan weerszijden planken, waar voor ieder persoon ongeveer 80 cm op is afgemeten. Daar slapen, eten, wonen ze. Op den rand van de baleh-baleh (slaapbank) zit een jonge vrouw. Haar meiske heeft een malaria-aanval. Het kleintje ligt te rillen onder drie dikke wollen dekens. Het vrouwtje denkt aan vroeger. Het lijkt allemaal onwaarschijnlijk. Heeft er werkelijk zooiets bestaan als huizen met kamers? Muren met echte rampen en deuren?

De Nippon-commandant, Goudmijn, komt het kamp binnen en geeft met veel gebaren en gebrul te kennen, dat er veel te weinig vrouwen opkomen voor het buitencorvée. Zijn bijnaam heeft hij te danken aan zijn met gouden tanden versierden mond. Alle barakhoofden moeten komen. Ze staan in een kring om hem heen en zeggen, dat er zooveel zieken zijn.

Ziek? Kletsika! Jullie zijn alleen maar lui. Net zoo lui als de varkens. Iedereen, die niet boven de 39 graden koorts heeft, naar buiten. Allez! Anders een paar dagen geen eten en geen water. Ze moeten dus wel zooveel mogelijk gaan. Het jonge vrouwtje ook. Ze bindt een witten lap om haar hoofd om het een beetje tegen de heete zonnestralen te beschermen. Voelt nog even het hoofdje van haar kind. Gloeiend heet. Toch moet ze gaan. Bij de poort verzamelen ze zich en dan gaan er een paar van die gruwelkerels de barakken langs om te kijken of de achtergeblevenen wel werkelijk ziek zijn. Ze kijken brutaal achter alle afschutinkjes naar de rillende, hongerige wezens, die eens bloeiende vrouwen waren. Vergenoegd grinneken ze en stooten allerlei rare klanken uit. Ze zullen die trotsche vrouwen wel klein krijgen! „Goudmijn” zei eens: „Jullie zijn nog trotscher dan de Engelschen”.

Op het terrein achter het kamp werken ze. Het is een woestenij. Alang-alang en hooge struiken. Vooraan gaan de sterkten, die trekken alles uit den grond. Daarachter komt een ploeg, die de zware papjols hanteeren en ze spitten den grond om. Een paar Jappen kijken toe of het wel viug genoeg gaat. Ze zitten in de schaduw van een papaja-boom. Het enige schaduwplekje in die barre hitte, 't Jonge vrouwtje leunt even op haar patjol en ziet in het boompje een vrucht hangen. Een rijpe vrucht! Wat een zaligheid. In het kamp kregen ze om den anderen dag een pisang reboes (gekookte banaan) en de schil sneden ze aan reepjes, droogden ze en bakten ze dan in wat klapperolie. En nu hier zoo'n sappige rijpe papaja te zien hangen!

Maar haar gedachten gaan weer terug naar haar patjol. Doorwerken, anders krijgt ze aan klep. Plotseling beginnen de voorste vrouwen te gillen. Een slang! De Jap snelt toe en hakt met zijn sabel een reusachtigen python in tweeën. De vrouwen zijn blij met deze welkome afleiding en komen nieuwsgierig kijken. Ze rusten nu meteen even uit.

Eindelijk mogen ze naar „huis”. Maar de Jap wil eerst nog wat leukes met zijn kudde menselijke dieren uithalen. Hij drijft ze door het eerste hek, maar ze mogen niet naar binnen. Neel Eerst tusschen de twee buitenste omheiningen grassprietten uittrekken. Die grond hebben ze al ontgonnen. Er is oebie gestekt en

er komen al kleine plantjes. Goudmijn komt kijken en slaat uit louter vernielzucht een heele rij plantjes tegen de vlakte.

Dan haalt hij opeens een stuk papier voor den dag, waar met groote letters „Malas” (lui) op staat. Dat speldt hij een van de vrouwen op den rug. Hij grijnst en heeft de grootste schik met de twee andere schurken. Dan mogen ze eindelijk naar binnen. Nat van het zweet en vol stof. Morgen weer en overmorgen weer. Ach, zou het ooit nog anders worden?

Lawé Segalla-galla, 1 October 1943.

Ze brengen veel te weinig hout. Het wordt buiten de poort neergesmeten. Liefst laten ze het een nacht in den regen liggen. Den volgende ochtend loopen we dan als pakpaardjes beladen met groote zware blokken nat hout van de poort naar de keuken. Dan weer terug om een nieuwe lading te halen. We zijn al aan de muren van de keuken begonnen voor brandhout. We hebben het hout immers zoo noodig!

Lawé, 17 Juni 1944.

Vanmiddag kwam de Japansche tolk in de keuken. We hebben weer twee w.c.'s afgebroken om te kunnen stoken, anders hebben we vannacht nog geen eten. Hij zag die balken en planken in het vuur en gaf meteen ons kamphoofd, die toevallig in de keuken stond, zoo'n vuistslag in het gezicht, dat ze over de tafel heentolde en het bloed haar uit den mond liep. De tolk had een kapotte vuist! Zoo'n lafaard. Zij heeft voor ons allemaal die klap opgevangen, we hebben het hout immers zoo noodig!

Lawé, 13 September 1944.

Gistermiddag een klein jongetje gestorven. Goudmijn was woedend. „Alweer een doode?” brieste hij; „volgenden keer stuur ik geen kist meer. Denken jullie dat ik zoo gemakkelijk aan hout kom? Volgenden keer breken we jullie barakken af om er kisten van te maken en anders gooien we de lijkzen zoo in den grond!” Arme dooden. We hebben ook daar hout voor noodig.

Belawan Estate, 12 December 1944.

„Koetje Boe komt aan, koetje Boe komt aan”. Dat zingen alle kleine kampkindertjes in koor om ons te verwittigen van de komst van de ossekar met hout voor één dag. Koetje Boe heeft een klingelend belletje aan een touwtje om den hals hangen en een klein Inlandsch jongetje zet er met zijn stokje wat meer vaart achter. We hebben eigenlijk alleen maar oog voor het hout wat in de kar ligt. Een paar jonge, taale, rubber-twijgen, waar het eten van 600 menschen op gekookt moet worden. Bovendien nog drinkwater, want het water uit de putten is besmet. Onmogelijk! Er staat een leege barak. Met ramen. En de ramen hebben luiken. Den volgende dag staat

Te zwak om te loopen wordt een bevrijde geïnterneerde op een brancard weggedragen

diezelfde barak daar nog, maar zonder luiken... De Jap is woedend en houdt inspectie. De vrouwen, die nog in de barakken zijn, laten alle houtsporen verdwijnen. De Jap kijkt gelukkig niet onder de matrassen. Dan gaat hij naar de keuken, waar we van 6 tot half 8 's ochtends wat drinkwater mogen koken en van het vieze roode meel probeeren iets eetbaars te wrochten. Als hij binnenkomt, rijzen we allemaal van den grond op en buigen diep. Hij knikt even en beduidt met een hooghartig gebaar, dat we wel weer kunnen gaan zitten. Hij kijkt in alle houtmandjes of emmertjes of hij ook een bijzondere houtsoort ziet. Speciaal luikenhout. Het lukt je toch niet iets te vinden. We hebben het immers allang verstoppt. Wie niet sterk is moet slim zijn. Hout hebben we immers noodig!

Belawan Estate, 4 Februari 1945

Bamboe halen! We geven het vlug aan elkaar door en gaan bij het hek staan. Twee Inlandsche agenten laten ons door, maar op den weg moeten we vijf, aan vijf gaan staan, netjes achter elkaar en dan worden we geteld. Het duurt altijd erg lang, want ze tellen steeds mis.

Voorwaarts, marsch! Op naar het bamboe-bosch. Het is nog een flink eind loopen. Dan stopt de karavaan en springen we allemaal den weg af, het bosch in. Sprookjesachtig is het hier. Hier en daar zie je een straal zonlicht. Nu moeten we op zoek naar mooie groote bamboes voor de keuken.

Zoo'n bamboesteel bestaat veelal uit groene stengels, maar er zijn ook oude gele stammen, die moeten we hebben. Een beetje hoog beetpakken en er aan gaan hangen. Het valt niet mee. Nog een beetje meer kracht bijzetten. Krak! We breken hem meteen in stukken, anders zijn het zulke onmogelijk lange einden, waar je niets mee beginnen kunt. Zoo maken we een stapel. We hebben een stuk touw bij ons, binden dat er omheen en gaan weer naar den weg terug, de bos bamboe achter ons aanslepend en een bundel kleine stokjes voor aanmaak, onder den arm. De modder kleeft ons tusschen de teenen, want we zijn op bloote voeten. Zoo langzamerhand hebben allen zich weer verzameld en gaat het kampwaarts. Gezellig geluid, dat sleeten van de lange bamboespieten over het asphalt.

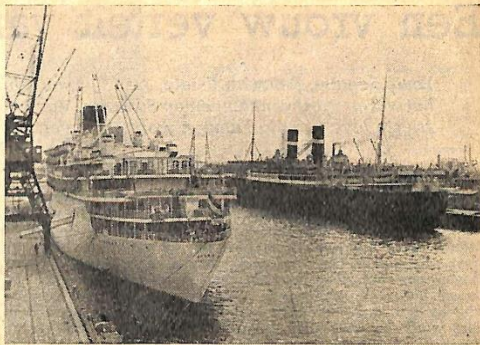
Als we thuis komen, zijn we wel moe en we zitten vol kleine zwarte bamboe-haartjes. Je kunt ze er met moeite af krijgen en ze jeuken ontzettend. Maar de keuken kan weer vooruit. Aan rubbertakjes alleén hadden we niet genoeg. Hout hebben we immers zoo noodig!

Belawan Estate, 6 April 1945

Uit de andere kampen lekken nog wel eens berichten door. We hooren dat daar ook zoo'n honger geweest was en dat een van de dames met een groot stuk hout een Jap tegen de vlakke sloeg. Ze is er voor de gevangenis in gegaan, maar het hout heeft ook in dit opzicht bewezen, dat we het noodig hebben.

De dokter van de Nederlandsche Mariniers te Soerabaja geeft een injectie aan een Javaanschen framboesia-lijder.

De „Oranje” gereed voor het vertrek.

Aek Pamingkeh, 3 Juni 1945

Een groot kamp tusschen de rubberboomen. De houthouwploeg is bezig. Koelies hakken de boomen om en maken er kleinere balken van. We loopen twee aan twee, achter elkaar, met twee lange takken tusschen ons in. Een derde laadt de kleine balken op. Ho, nu is het genoeg. Over afgevallen bladeren zoeken we een weg. De opengesprongen omhulsels van de rubberpitten doen zeer als je er op trapt, dus voorzichtig loopen we op onze bloote voeten. De latex kleeft aan onze vingers. Toch is het heerlijk rustig hier. Het rumoer van het kamp klinkt heel ver weg.

Op den grooten weg staat een kar. Als die vol gestapeld is, duwen en trekken we hem naar het kamp. Den volgenden dag maakt de „hakploeg” er kleinere stukken van en kunnen de keukenvuren goed branden.

De corveesters mogen dan nog even sprokkelen. Soms mag het heele kamp er uit om hout te sprokkelen. We zoeken dan meteen paddenstoelen en rubberpitten. Die eten we op. Die pitten moeten we een paar keer afkoken, anders zijn ze gevaarlijk. Gelukkig, dat we nu weer een flinken bos hout hebben, dat hebben we immers noodig!

Aek Pamingkeh, 31 Augustus 1945

Het is vrede. Het is Koninginnedag en we zitten nog in het kamp. Maar vanavond gaan we een groot vreugdevuur ontsteken. Ook daar hebben we hout voor noodig, maar we hebben nu hout genoeg!

E. S.

Dingen, die Curaçao bezig houden

Op het oogenblik, dat wij dit schrijven, zijn de Surinaamsche en Curaçaosche Statencommissies, die aan Hare Majesteit de Koningin en aan den Minister van Overzeesche gebiedsdeelen de wenschen dezer beide West-Indische gebiedsdeelen omtrent hun toekomstige status zullen voorleggen en uiteenzetten, nog niet in Nederland gekomen, doch het laat zich aanzien, dat op het oogenblik, waarop dit artikel onder de oogen van de lezers van „Oost en West” komt, de heeren voet aan wal zullen hebben gezet. Omtrent de verlangens van Suriname en Curaçao is reeds genoeg in de dagbladders en elders gepubliceerd. Wij behoeven daar in dit stadium en te dezer plaats niets aan toe te voegen. Voldoende zij het te zeggen, dat het zeer vérgaande verlangens zijn, die ginds leven, verlangens, die geheel zijn volgens den geest van dezen tijd. Ook over de mérites hiervan zullen wij ons in dit stadium niet uitlaten. Tot nu toe is het ons niet recht duidelijk, hoe deze vérgaande autonomie — welke op papier gemakkelijk is uit te werken — in feite tot voordeel zou kunnen strekken van beide landen. Dit geldt vooral voor Suriname met zijn uiterst geringe en op het kantje af sluitende begrooting van 8 miljoen gulden. Curaçao is met zijn begrooting van meer dan 30 miljoen gulden ongetwijfeld ten volle in staat op eigen economische beenen te staan. Doch het is niet gemakkelijk te zien, hoe dit landje van vijf en een half eiland, die tezamen niet groter zijn dan een derde gedeelte van de provincie Limburg, min of meer op eigen beenen zou kunnen staan temidden van de reusachtige wereld die Amerika heet. Doch anderzijds zitten er in Curaçao enkele knappe koppen, die zich voorstanders hebben betuigd van autonomie en die alle voor- en nadeelen van de eventuele inwilliging hunner verlangens wel voldoende zullen hebben overwogen. Laten wij dus afwachten hoe de besprekingen in Nederland zullen verlopen voor en aler wij ons oordeel met alle scherpte, die deze belangrijke materie verdient, zullen formuleren. In ieder geval houdt deze zaak in Curaçao de gemoederen en pennen terdege in beweging en men kan wel zeggen, dat het meerendeel der Curaçaoenaars (en hieronder verstaan wij wat men ginds — in tegenstelling tot „de Hollanders” de „lands-kinderen” noemt) autonomie wenschen.

De autonomie moge het belangrijkste zijn, dat de openbare meening in Curaçao bezig houdt, er zijn eenige andere feiten, die van veel kleiner en plaatselijken aard zijn; doch die toch samenhangen met den West-Indischen loop der actueele historie, die de gemoederen daar in vuur en vlam hebben gezet. Een merkwaardige geschiedenis is die van de radiorede, die de bekende schrijver Herman de Man eenigen tijd geleden voor den zender van de K.R.O. heeft gehouden. De Man is gedurende den oorlog twee jaar omroepster van den Curaçaoschen Radio Omroep geweest. Hij meent gedurende dien tijd het land te hebben leeren kennen en van deze kennis gaf hij op zeer subjectieve wijze uiting in zijn radiorede. Deze rede was een lijnrechte aanval op het grootkapitaal, zooals dat is belichaamd in de enorme olieraffinaderijen van de Koninklijke. De Man zeide o.a., „dat de oliegemeenschap zich van de autochtone bevolking afscheidde, dat de woonstad der Nederlanders afgesloten is, opdat aan de sfeer der Hollanders geen afbreuk wordt gedaan, iets dat iedere ingeborene zeer doet” en verder

zegt hij: „Het grootkapitaal is meestal niet minzaam, maar dat valt niet zoo erg op in een groot land. Op Curaçao echter werd het een monster”. Wij zullen niet meer aanhalen uit 's heeren De Man's rede, doch alleen zeggen, dat zij een rechtstreeksche aanval was op verreweg het grootste deel van de Hollandsche bevolking van Curaçao. Deze rede heeft groote beroering op Curaçao gewekt, een beroering, die zoover ging, dat de directie van het oliebedrijf, gewagende van „lasterlijke aantijgingen, die ongetwijfeld in hooge mate nadeelig voor de verhouding van Curaçao—Nederland zijn”, via haar hoofdkantoor te 's-Gravenhage bij de regering ernstig heeft protesteerd tegen De Man's uitlatingen. Van vele andere zijden is door middel van ingezonden artikelen in de kranten deze opzienbarende en, in ieder geval op een zeer ongelukkig tijdstip uitgesproken, rede aangevallen. De objectiviteit gebiedt echter te zeggen, dat de aanvallers van den heer De Man grootendeels tot het Hollandsche bevolkingsdeel van Curaçao behooren. In het blad „De Democraat” echter, orgaan van de Democratische Partij, die bij de laatste statenverkiezingen een opzienbare overwinning heeft behaald en die, wat haar opvattingen betreft, in het geheel niet ver afstaat van haar tegenstander de Katholieke Partij, wordt veel van wat de heer De Man zeide als waar en juist onderstreept. Het blad schrijft o.a.: „Wij kunnen ons niet met alles wat deze gewezen radio-omroeper gezegd heeft, vereenigen, maar wat de bewering betreft, dat de Oliegemeenschap zich van Willemstad afsluit, van de Curaçaosche bevolking dus, is een feit, dat niet te ontkennen valt”. En even verder constateert het blad, dat het bestaan van de Oliegemeenschap „den Europeeschen Nederlander weghoudt van den Curaçaoenaar, en een verwijdering tusschen hen teweeg brengt, die de Nederlandsche gedachte zeer zeker niet ten goede komt en de onderlinge verstandhouding niet bevordert”. En het slot van dit artikel, wat op 7 Juni verscheen, luidt: „Geheime krachten, duistere machten, perverse ideeën, die wij denken te mogen zoeken bij hooge kerkheeren, hooge gezagdragers en groote industrieelen, zijn thans achter de coulissen aan het werk. Maar de heeren vergissen zich deerlijk. De klok kan niet worden teruggezet! Wij laten ons niet muilkorven! Wij zullen overwinnen!”

Al deze dingen, die Curaçao ten zeerste beroeren, hebben nog een scherpe uiting gevonden in het feit, dat de hoofdredacteur van het dagblad „Beurs- en Nieuwsberichten”, een blad, dat ontstond uit en gesteund werd door de Oliegemeenschap, en welks al of niet affilatie met deze op dit oogenblik ons niet bekend is, ontslagen is. Dit ontslag en de geschiedenis, die er aan vooraf is gegaan, is te ingewikkeld en

Voor het eerst na jaren vertrokken op 4 Juni met de „Oranje weer Nederlandsche vrouwen en kinderen naar Indië om naar hun man en vader te gaan. Voorshands bestaat deze mogelijkheid alleen voor de Buitengewesten.

(Vervolg van pag. 8)

bovendien ten deele van te plaatselijken en persoonlijken aard, dan dat wij de details er van hier zouden kunnen of willen uiteenzetten. Het concurrerende blad, de katholieke „Amigoe di Curaçao“ heeft deze ontslagkwestie, „een persgreep“ genoemd. En de „Democraat“ zet boven het artikel, dat deze aangelegenheid behandelt, met groote letters: „De Pers van Curaçao wordt gemuilkorfd“. Een merkwaardige samenloop van omstandigheden mag het heeten, dat dr. Hartog, de hoofdredacteur van de Amigoe di Curaçao even na het aan zijn collega verleende ontslag, eervol ontslag uit zijn betrekking kreeg. Of het één met het ander verband houdt, vermogen wij niet te beoordeelen. De „Democraat“ schrijft: „Naar alle waarschijnlijkheid wordt ook hij weggewerkt. Er vindt achter de gesloten deuren van de Amigoe eenzelfde strijd plaats als die, welke bij de Beurs heeft plaats gevonden. Wij meenen daar dezelfde symptomen waar te nemen, die ook tot het muilkorven van dat blad zullen leiden. Beide bladen worden „gezuiverd“ en er zullen, naarouden vaderlandschen trant, velen tot steunpilaren worden gebombardeerd van de koloniale heerschers, die nog met het winstbejag van de West-Indische Compagnie behept zijn“.

„Men ziet, dat er in Curaçao nog al een en ander te doen is, dat de geesten daar terdege bezighoudt en dat van hoe plaatselijken aard het ook lijkt, toch wel van zoo groot belang is, dat men er ook in Nederland van op de hoogte dient te zijn. Wij hebben volstaan met een objectieve mededeeling van de feiten. Vooralnog zien wij geen reden een subjectief standpunt in te nemen, doch wel willen wij uitdrukkelijk herhalen, dat deze dingen niet van louter incidenteele aard zijn, doch dat zij episodische vormen van een ontwikkeling, die de volle aandacht van Europeesch Nederland verdient en behoeft.

El.

Even later had ik mijn plaats naast mijn lotgenoot (Gon) ingenomen en met mij was de geheele vloer bedekt. Ik lag met mijn voeten in de haren van de baboe. Aan mijn anderen kant lag de Menadoneesche, ze trok de deken nog eens flink over mij heen en zei in haar gebrekkig Hollandsch: „Probeeren goed te slapen, niet vatten kou, hoor“.

Ze knikte mij liefderijk toe en daarna zag ik in de cel niets meer dan enkele donkere verhoogingen, het waren mijn medelotgenooten. Ze waren al aan dit alles gewend. Ik nog niet. Met groote verwonderde oogen bekeek ik dit. Dit staaltje van verval, van onvermogen, tot wat dan ook. Licht kregen wij niet. Door de tralies scheen de lamp van de heeren agenten, die met sleepende passen hun route afliepen. Af en toe belichtte een agent met zijn zaklantaarn de cel. Het verblinde mij. Ik draaide mij om naar Gon. Ze sliep ook nog niet en vertelde mij hoe ze net ontslagen uit het ziekenhuis, waar ze voor kanker geopereerd was, langs het interneringskamp van haar man was geloopt om hem te vertellen, dat ze weer herstellende was. Op het oogenblik, dat ze de stem van haar man hoorde, voelde ze een hand in haar kraag en even later zat ze in een zijspan van de motorfiets, die haar bracht naar waar ze nu was. Het gebeurde tien dagen geleden. Ze was nog niet verhoord. Haar was een jurk en een handdoek toegestuurd. Het was te zien, dat ze nog heel, heel zwak was. Ze moest heel zacht behandeld worden, veel versterkende middelen en een liefderijke omgeving hebben. Ze lag op de planken, op een jurk, onder een jas, het hoofd op een handdoek. Ze kreeg eten, dat erger was dan dat van de straathond, werd nooit verhoord en behandeld als een schurftig dier.

Een verslagen gevoel overviel mij. Hulpeloos en verslagen zijn wij allen als wij afgesloten zijn van de vrije wereld en afhangen van hen, die kunnen beschikken over ons en de onzen. Ik drukte haar hand. Meer kon ik niet doen. Wij praatten nog lang, totdat zij voelde, dat zij slapen kon. Ik trok de deken over mij heen. Het werd koud op die vloer. Slapen kon ik niet. Denken, alsmaar denken. Een onafgebroken rij van gebeurtenissen, gezegden en groote schaduwen van het verleden, trokken mijn geest voorbij. De grond werd zoo hard. Ik draaide van linker zijde op rechts, ik hoestte, ik probeerde te slapen, niet te denken, als ik soms wegsufte, schrok ik wakker van de voetstappen der agenten. Ergens boven hoorde ik iemand schreeuwen. In de mannencellen werd nog gepraat. Auto's reden af en aan. Zou ik gehaald worden? Het kon elk oogenblik gebeuren. Ik wist het niet. Ik wist niets meer.

Toen ineens, het was twaalf uur in den nacht, hoorde ik voetstappen in de gang, de cel werd geopend.

Zes agenten stapten binnen. Namen werden afgeroepen.

Allen, een voor een en daarachter ons bezit aan geld. Op het einde kwam mijn naam.

„Njonja U..., limapoeleoh lima sen.“ (Mevrouw U, 55, cent).

„Sajah“ (ja), een flashlight werd op mij gericht.

„Baroe?“ (nieuw).

„Sajah“. Ze zeiden nog wat tegen elkaar, ze lachten, toen viel de deur in het slot. Ook deze voor mij, later zoo gewone gebeurtenis, viel mij eenigszins koud op het lijf. Het werd nl. iedereen nacht om twaalf uur herhaald en was de aflossing van de wacht. De baboe sliep alweer. De Menadoneesche snurkte. Gon kreunde even. De agenten sloften weer voorbij, belichtten weer de cel. Slapen kon ik niet. Telkens kwamen de kwellende vragen. Wat moet ik straks zeggen? Wat straks doen? De nacht leek oneindig, het stukje hemel zwart, het blad zag ik niet meer. Eindelijk werd ik wat rustiger en heb diep in mij zelf gekeken en wist, dat ik kon, dat ik zou doorstaan.

Ze zeggen hier in Holland...

*Ze zeggen hier in Holland dat wij toears zijn geweest
Die leefden voor dukaten en met elken avond feest,
In huizen en paleizen en met slaven om zich heen
(Hoe kloegen al die slaven eerst niet steen en daarna beent!);
Ze zeggen hier in Holland — en de massa praat hen na! —:
Wij waren onderdrukkers (denk aan Coen en Jacatra!),
Wij waren vuige zielen zonder hart en zonder moed
En traag als de melasse dreef en klonterde ons bloed.*

*Ze zeggen hier in Holland dat naar lichaam en naar geest
Wij overleefd verleden zijn — de man-die-is-geweest...
Dat wij niet voelen en verstaan wat Kromo ginds beleeft
En wat hij thans aan veiligheid en rust gewonnen heeft;
Ze zeggen hier in Holland dat Kang Kromo nu pas voelt
Hoezeer de Ratoe Adil weer in Midden Java stoot,
Hoezeer hij in zijn desa bij zijn sawah nu gedijt
Nu hij van ons en dus van recht en welvaart werd... bevrijd.*

*Ze zeggen hier in Holland dat geen toean kan verstaan
Hoe ginds de deur der vrijheid van het nachtslot werd ontdaan
En hoe die lieve vrijheid daar nu dertelt door het land
Met gulden padi-aren en melati in heur hand;
Ze zeggen hier in Holland dat Kang Kromo is BEVRIJD
En van geluk en weelde niets dan blijde tranen schreit...
MAAR... of de Ware Waarheid in HUN woorden ook ontlook,
DAT kan geen toean weten want DAT weet alleen... van Mook!*

BRAMMETJE

Vreemden over Indië

Aan het boekje van wijlen dr. H. C. Westermann, de bloemlezing van getuigenissen over Nederland's beleid in Indië — zie „Oost en West” no. 11 —, ontleenen wij nog de volgende korte citaten:

Dr. Th. Metz: Het belangrijkste echter wat de regeering bereiken kon, heeft zij bereikt; zij heeft (nl. door de agrarische wetgeving) een verproletarisering van de inheemschen op groote schaal verhinderd. Daarom ziet men in Ned. Indië ook nooit hongeriijders of haveloozen, zooals men die in andere koloniën, waar de grond der inlanders niet zoo onaantastbaar is, altijd ziet. Speciaal in dezen crisistijd is dit duidelijk geworden.

Edwin R. Embree: De Nederlanders in Indië hebben over het geheel voortreffelijk werk verricht in het organiseren van het schoolwezen, in 't bijzonder door het overbrengen van Europeesche vakennis, door middel van speciaal onderricht. Wat eenige van de meer algemeene zijden van het onderwijs betreft, is het gouvernement niet zoo verstandig en succesvol geweest.

R. H. Bruce Lockhart: Generaal Woodruff, die op weg naar huis uit China door Nederlandsch Oost-Indië reisde, was zeer gemponeerd door de vreedzaamheid op Java. In China had hij zich nooit buiten zijn huis kunnen begeven of kunnen reizen zonder bewaker. Hier in Djokjakarta, en in feite overal in Oost-Indië, sliepen wij beneden met de deuren onafgesloten en de verandah open voor iederen inbreker.

Georges Hardy: Een in wezen actieve aanpassing is dit, let wel, die ver afstaat van een oplossing uit gemakzucht of onverschilligheid en die telkens weer de zorgen van een gewetensvollen en humanen voogd verraadt. Geen kolonisatie wijdt zich met meer ernst en vernuft aan de sociale en moreele taken, aan de vervolmaking van het bestuursapparaat, aan de bescherming der maatschappelijke zwakken, aan de doelmatigheid van het opvoedende werk, aan het onderhouden van wederzijdsch begrip. De vertegenwoordiger van het gezag van het moederland in Nederlandsch-Indië draagt officieel den naam van „ouderen broeder”: voor dit ernstige volk, dat zich niet aan woorden te buiten gaat, is dat iets heel anders dan banale beeldspraak; het is inderdaad een gedragslijn.

J. S. Furnivall: Nog nooit wellicht heeft een regeering zich zoo van ganser harte en met zooveel ijver en veelomvattende grondigheid gezet tot het opbouwen van de welvaart van zijn onderdanen, als de regeering van Nederlandsch-Indië in het begin van deze eeuw. De meesten der ambtenaren waren toen onder de bekoring van Multatuli geraakt, gedurende hun Leidschen studietijd en naar Indië gekomen als enthousiaste idealisten, vol vuur om deel te nemen aan de grootsche be-

schavingsmissie van Nederland. Bij hun aankomst vonden zij een welvaartprogramma als officiële politiek van het Gouvernement; betoon van ijver voor het welzijn van het volk was een voorwaarde voor promotie, terwijl wie zich afkeering toonden van bemoeienis met het inheemsche leven, de kans hadden ongunstig aangeschreven te geraken als zijnde „slappe en onwillige bestuurders”.

G. H. Bousquet: De Nederlanders herinneren graag aan de woorden van J. P. Coen, den stichter van Batavia: „Daer kan in Indië wat groots verricht worden”. Men kan hun thans antwoorden: „Het is verricht”. Als men de oorzaken van dit buitengewone resultaat nader wil vaststellen, dan moet men daarbij allereerst de superioriteit van Europa erkennen boven de rest van de wereld en vervolgens de superioriteit van het kapitalisme boven de andere economische stelsels, dus: het streven der particuliere ondernemingen. Maar het is ook voor een zeer groot deel het werk van het Nederlandsche gouvernement en van zijn ambtenaren.

Tijdschriften voor Indië

Het Hoofdbestuur van het Ned. Roode Kruis doet een beroep op U ten behoeve van Uw land- en rijksgenooten in het verre Oosten, die dringend behoefte hebben aan recente lectuur.

Helpt hen door een abonnement op dit blad af te sluiten (door f 6,— te storten op gironummer 14574 van Oost en West) ten name van de afd. BARK, Hoofdbestuur van het Ned. Roode Kruis, Den Haag, dat voor onmiddellijke doorzending zorg draagt. Adresseering aan particulieren in Indië is niet mogelijk.

Gereserveerd voor

GEO. WEHRIJ & Co.

Amsterdam

P. KOK & Co.

Anna Paulownastraat no. 18
Den Haag, telef. 333870-1-2

verrichten

Alle Bankzaken

Safe inrichting - Assurantiën

Bontmantels

Veulen, Kalf, Persianer,
Mol, Persianer-Patte,
Lapin, 1946 Chevette

Ook groote sorteering
in $\frac{3}{4}$ Mantels

Zilvervossen - Martercolliers

Zomerprijzen

PEPERZAK beheerscht 't vak

Edisonstraat 126, Tel. 336665, Den Haag

Ant. A. Lohman

Juwelier - Horloger

Kalverstraat 138, Amsterdam-C.
Diezerstraat 39, Zwolle.

Uw horloge-reparatie

kunnen wij weer uitvoeren

De cursus

voor mannen en vrouwen met durf- en doorzettingsvermogen per maand f 6,-

Hogere Alg. Ontwikkeling

104 lessen in: geschiedenis, kunstgeschiedenis, litteratuur, sociologie, economie, Godsdiensten, mythologie, muziekgeschiedenis, rechtskennis, wijsbegeerte, psychologie, rhetorica, staatsinrichting.

EEN CURSUS
VAN BESCHAVING

Vraagt
prospectus

O.W. 11

USCLUBWEG 20
DEN HAAG
Tel. 773224
No. 6 uur tel. 101221

Oost West - Thuis Best

met *Cjamin* 't allerbest!

H. B. LOHMAN & ZOON

Juweliers

PLAATS 5 - DEN HAAG
Telefoon 113442

INKOOP

van juweelen,
gouden en zilveren werken
Sportprijzen

NEDERLANDSCH INDISCHE HANDELSBANK, N.V.

AMSTERDAM - Singel 250
ROTTERDAM - Mathenesserlaan 235
's-GRAVENHAGE - L. Vijverberg 11

**Behartiging van
Uw belangen
in Indië en het
Verre Oosten**

DEVIEZENBANK

ER IS
MAAR
ÉÉN

Klokken-Dokter

Telefoon
2 nummers

33.38.69
33.79.26

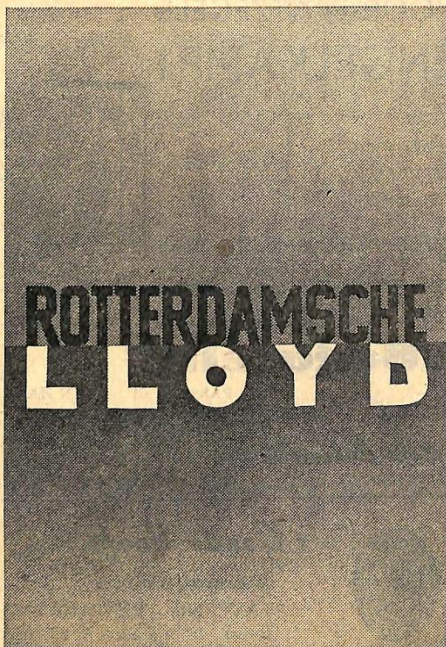
in Den Haag, RUYSDAELSTRAAT 72-129

met de *grootste reparatie-inrichting*
op het gebied van antieke klokken

zoals: staande klokken met en zonder speelwerk, Engelsche tafelklokken met maan en datum, Friesche klokken, stoel- en staartklokken met en zonder maan en datum, scheepjes enz.

Met de meest moderne uurwerken het aangewezen adres

ALLE ONDERDEELLEN VOORRADIIG

W. J. Innemee & Zonen n.v.

Den Haag
Denneweg 71-73
Telefoon 115940*

•
Haarlem
Kinderhuisvest 29-33
Telefoon 10441

**Begravenis
Transport
Crematie**

Oost - West

**KOLEN
KEMELING**

ZIJN 'T BEST

Laan van Meerdervoort 382, Tel. 333243
Anth. Heinsiusstraat 36, Telefoon 550811
Ruychaverstraat 1, Telefoon 554775

Eet

Ten Hoeve's

Roggebrood

Heerengracht 22, Waldeck Pymontkade 2E
DEN HAAG

v. Meursstraat 10a, ROTTERDAM

Rotterdamsche Bankvereniging

*Een sterke schakel
in het Binnen- en Buitenlandsch
Betelingsverkeer*

193 VESTIGINGEN IN NEDERLAND

ROELF BOEKEMA

PRINSESTRAAT 60,
hoek Juffrouw Idastraat
's-GRAVENHAGE

**POSTZEGELS
VEILINGEN**

AANKOOP - VERKOOP
KEURING - TAXATIES

MESKER

PARKSTRAAT 10 - DEN HAAG

WONINGINRICHTING
BINNENHUISARCHITECTUUR

Restaurant

SAUR

Annex

Oester- en Snackbar

Lange Voorhout 51 Den Haag,
Telefoon 116020

NEDERL. STOOMVAART MAATSCHAPPIJ
„OCEAAN”, N.V.
 Directie: Prins Hendrikkade 159,
 AMSTERDAM

HOLLAND

OOST-INDIË

Vice versa

**VOOR POSTZEGELS
 ENGELKAMP!**

AANKOOP
 VERKOOP
 VEILINGEN

THEO ENGELKAMP, Den Haag
 Lange Poten 7a.
 Telefoon 113853

„Bagafelle”

PASSAGE 61 - DEN HAAG
 Telefoon Café 114047
 Telefoon Dir. 180788

Café-Concert

RESTAURANT 1e ETAGE

't Goude Hooft

Groenmarkt, Den Haag
TAVERNE - RESTAURANT
 alwaar de keuken op zeer
 bijzondere wijze wordt verzorgd

**EEUWIG
 PECH?**

Steeds tegenslag? Teleurstellingen? Pech? Is U alleen maar zoo onfortuinlijk? In de meeste gevallen ligt het aan U zelf, al bent U zich dat niet bewust. Uw minderwaardigheidsgevoel speelt U parten! Dat is het onaangename gevoel van ik-kan-niet en ik-zal-wel-niet-kunnen, dat U steeds weer bekruipt; U is bang een figuur te slaan, U vreest fouten te zullen maken, teveel te zijn, belachelijk te zijn. U heeft te weinig zelfvertrouwen!

GRIP DE LEUNING EN KLIM NAAR BOVEN!

Cursist 104546
 schrijft: „Ik
 breng U dank,
 dat ik door Uw
 Cursussen, op
 een zoo prettige
 en opbouwende
 wijze van een soort minderwaar-
 digheidsgevoel, waar ik vroeger
 onder leed, verlost ben. Ik kan dan
 ook een ieder Uw cursussen aan-
 bevelen.”

Dalmeijer's Psychologische Persoonlijkheidskursus wijst U den weg naar zelfvertrouwen, naar „ik kan” en „ik kan vast en zeker”. Met Uw zelfvertrouwen stijgt Uw prestatie. Iedere les leert U een stukje van U zelf en helpt U uit Uw geremdheid, verlegenheid, onzekerheid en minderwaardigheidsgevoel. Dalmeijer's schriftelijke cursus maakt U tot een sterke harmonische persoonlijkheid en een zelfbewust, gelukkig mensch. Vraag de interessante brochure eens! Daarin vindt U al heel wat belangwekkends over Uzelf!

BON

Ik wil graag nog wat méér weten over Uw Psychologische Persoonlijkheidskursussen. Wilt U mij Uw uitgebreide brochure toesturen?

NAAM: _____ LEEFTIJD: _____
 BEROEP: _____ No.: _____
 STRAAT: _____
 PLAATS: _____

Na invulling opzenden met 15 stu. aan postzegels aan: DALMEIJER'S CURSUSSEN, Koningsnieuwweg 182, Ad O.W. 1346, Amsterdam-Z. U kunt ook per brief schrijven als U dit blad niet wilt beschadigen.